

## FELMÉRÉS A MUNKAVÁLLALÓKNAK A RÁK KOCKÁZATI TÉNYEZŐIVEL SZEMBENI KITETTSÉGÉRŐL

A rák kockázati tényezőivel szembeni kitettséget vizsgáló európai munkavállalói felmérés célja, hogy hozzájusson a rák kockázati tényezőivel szembeni munkahelyi kitettségre vonatkozóan hiányzó, jelentős mennyiségű adathoz. Ezzel a hiányossággal már eddig is széles körben foglalkoztak, legutóbb a [rákkeltő anyagokról és mutagénekről szóló irányelv](#) felülvizsgálatával összefüggésben, de [az Európai Unió munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra irányuló jogszabályainak és politikájának modernizálásáról szóló európai bizottsági közleményben](#) (2017) is. A projekt [az Európai Unióban a munkavállalók rákkeltő anyagokkal szembeni expozícióját felbecsülő számítógépes telefonos felmérés megvalósíthatósági tanulmányának](#) (2017) következtetésein alapul.

Az előkészítő munka 2020-ban kezdődött a módszertan megtervezésére és egy hasonló ausztrál felmérés európai kontextusba való átültetésére irányuló első lépésekkel. A felmérés kidolgozására, tesztelésére és helyszíni végrehajtására 2021-ben és 2022-ben kerül sor. Az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA) 2023-ra tervezi az első megállapítások megjelentetését. Végezetül 2024-ben egy értékelés fog készülni. Ez a dokumentum ezt az új projektet mutatja be a kezdeti szakaszában, egyúttal vázlatosan bemutatja a tervezett módszertant.

### A rák kockázati tényezői a munkahelyen

A rák vegyi kockázati tényezői definíció szerint olyan anyagok vagy keverékek, amelyek az ezeknek kitett munkavállalóknál előidézik vagy támogatják a daganatos betegség kialakulását. A sugárzás, a stressz, valamint a munkaszervezéssel és -körülményekkel kapcsolatos egyéb tényezők szintén összefüggésbe hozhatók a munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedésekkel.

A munkahelyeket Európa-, sőt világszerte leginkább fenyegető egészségügyi problémák egyike [a munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedés](#). Az Európai Unióban (EU) és más fejlett országokban becslések szerint ez okozza [a munkavégzéssel összefüggő elhalálozások 53%-át](#). A megbetegedésnek több oka is lehet, az okokat és a köztük lévő kölcsönhatást pedig eddig nem sikerült teljesen felderíteni. A [rákkeltő anyagokkal kapcsolatos ütemterv](#) (2016) szerint az Unió területén a rákkeltő anyagoknak való kitettség következtében minden évben körülbelül 120 000 munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedés történik, amelyek körülbelül 80 000 halálesetet okoznak évente.

A rák kockázati tényezőivel szembeni munkahelyi kitettségre vonatkozó megbízható adatok alapvető fontosságúak mind a munkavállalók egészsége és biztonsága, mind pedig a termelékeny és fenntartható gazdaság szempontjából. Az EU-OSHA felismerte, hogy európai szinten hiányoznak a harmonizált és összehasonlítható adatok. Ennek az innovatív felmérésnek a segítségével – az ausztráliai munkahelyi kitettséget vizsgáló tanulmány (AWES) mintájára – fel lehet mérni, hogy milyen mértékű a rák azon kockázati tényezőivel szembeni kitettség, amelyek Európában a kitettség legnagyobb részét okozzák.

Az EU-OSHA a rák kockázati tényezőivel szembeni munkavállalói kitettségre vonatkozó ismeretek politikai döntéshozók, kutatók és közvetítők körében történő terjesztésével arra törekszik, hogy részt vállaljon a munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedések visszaszorítása jelentette kihívás leküzdésében. A felmérési eredmények hozzásegítenek majd a megfelelő intézkedések fontossági sorrendjének és célközönségének kijelöléséhez. A felmérés várhatóan pontos és átfogó képet ad a rák kockázati tényezőivel szembeni munkavállalói kitettséghez kapcsolódó, aktuális kockázatokról. A megállapítások elemzése és a további kutatás hozzájárul ahhoz, hogy jobban fel lehessen hívni a figyelmet a kockázatok megelőzésére és kezelésére.

### Megbízható és innovatív felmérés

A megvalósíthatósági tanulmány ajánlásai és két szakértői értekezlet (egy 2018-ban és egy 2019-ben tartott értekezlet) nyomán a felmérés módszertani megközelítése nagyrészt az AWES-en alapul. Az EU-OSHA felmérése megbízható értékelést fog adni a munkakörökhöz és a feladatokhoz kapcsolódó kockázatokról, amivel kiegészíti a meglévő munkahelyi expozíciós méréseket, országos felméréseket és sok tagállamban az országos közigazgatási forrásokból elérhető információkat.

A felmérés egész Európában összehangolt módszert követ majd. Lehetővé fogja tenni az adatok országok közötti összehasonlítását és több kitétség egyidejű értékelését; a meglévő adatok gyűjtése ezzel szemben nem úgy történik, hogy lehetővé váljon az országok közötti összehasonlítás, és előfordulhat, hogy ezek nehezen hozzáférhetők.

A felmérésben szereplő kérdések a munkavállalók feladataira fognak vonatkozni, nem a rák kockázati tényezőivel szembeni kitétségre. Az összegyűjtött adatok elemzésére ezután egy webalapú alkalmazás segítségével kerül sor a foglalkozási kitétségek felmérése céljából ([OccIDEAS](#)); az alkalmazást az AWES-hez fejlesztették ki, de a jövőben az EU-OSHA új felméréséhez lesz igazítva. A kutatók által tervezett alkalmazás lehetővé teszi a feladatok leírásának összekapcsolását az említett feladatok során gyakran felmerülő kitétségekkel.

A hagyományos munkavállalói felmérések fő korlátai így nem fognak megjelenni. Az innovatív felmérési módszernek köszönhetően korlátozott lesz az egyéni bevallási torzítás, és a felmérést széles populációra ki lehet terjeszteni, köztük a nehezen elérhető munkavállalókra (pl. önálló vállalkozók, segítő családtagok, mikro- és kisvállalkozások munkavállalói) is.

## Tervezett módszertan

### A felmérés hatóköre

Az EU-OSHA a felmérést az európai országokból kiválasztott, nagyjából reprezentatív mintán (Németország, Írország, Spanyolország, Franciaország, Magyarország és Finnország) fogja elvégezni. Az EU-OSHA mindegyik kiválasztott országban kapcsolatba lép a munkavállalók reprezentatív mintájával, hogy telefonos interjút készítsen az aktuális munkájukról. A minta mérete lehetővé fogja tenni az eredmények részletes elemzését (országoként átlagosan 3 000 munkavállaló).

### Szakértői és tanácsadói csoportoktól kapott támogatás

A projekt végrehajtása során nemzetközi szakértői és tanácsadói csoportok nyújtanak tanácsadást az EU-OSHA részére, továbbá visszajelzést adnak a felmérésről. A nemzetközi szakértői csoport szakmai hozzájárulással, a tanácsadói csoport stratégiaibb jellegű hozzájárulással fogja segíteni a munkát.

Egy 2019-ben tartott értekezleten a szakértők megvitatták a felmérési módszertan kidolgozásához kapcsolódó témákat és a felmérés hatókörébe felvenni tervezett, rákkeltő kockázati tényezőket, valamint kiemelték a prioritásokat és a kihívásokat. A projekt időtartama során évente legfeljebb két értekezletre kerül majd sor. A csoport a rák kockázati tényezőivel szembeni kitétség területével foglalkozó kutatókból, járványügyi szakemberekből, munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértőkből, munkahigiénikusokból és a munkavállalói felmérések szakértőiből áll.

A munkavállalói kitétséget vizsgáló felmérés tanácsadói csoportjának (WES-AG) első értekezletére 2020-ban kerül sor, ezt követően pedig évente legalább egy értekezletet tartanak. A csoport az [EU-OSHA igazgatótanácsának](#) három érdekcsoportját, valamint az Európai Bizottságot képviselő, kinevezett tagokból áll.

Nemzeti szakértői csoportok is nyújtanak majd támogatást. A kérdőív országos kontextusba való átültetéséről mindegyik kiválasztott országban egy-egy szakértői csoport folytat majd megbeszéléseket. A szakértők – többnyire munkahigiénikusok – továbbá a szakkifejezések átültetésével kapcsolatos tanácsokat adnak, ellenőrzik az országuk fő nyelvére készített fordításokat és szükség esetén megvitatják néhány új kérdés felvételét. Az országok közötti összehasonlíthatóság biztosítása érdekében a csoportokat az EU-OSHA fogja koordinálni.

### Átültetési és fordítási folyamat

Az EU-OSHA 2020-ban kezdte meg az ausztrál modell európai kontextusba történő átültetését. Az átültetés elsősorban a feldolgozóiparral foglalkozik – mivel ez Ausztráliában nem olyan fejlett, mint Európában –, ezenkívül az eltérő jogszabályokra és a feladatok végrehajtásának esetleges eltéréseire terjed ki.

Alapvető fontosságú egy optimális fordítási stratégia kialakítása annak biztosítása érdekében, hogy a kérdőív minden nyelvi változata olyan pontos kérdéseket tartalmazzon, amelyek az érintett országban minden munkavállalóra elfogadható módon alkalmazhatók, és összehasonlítható információkat eredményeznek. A kérdőív fordítása a TRAPD módszer (fordítás, lektorálás, határozat, előzetes tesztelés és dokumentálás) szerint fog történni <sup>1</sup>.

<sup>1</sup> J.A. Harkness, „Questionnaire translation”, megjelent: J.A. Harkness, F. van de Vijver, és P.P. Mohler (szerk.), *Cross-cultural survey methods*, John Wiley & Sons, Hoboken, NJ, 2003, 35–56. o.

## Várt eredmények

A felmérés vizsgálni fogja a különféle rákkeltő kockázati tényezőknek – köztük az azbesztnek, benzolnak, krómnak, dízelmotorok kipufogógázainak, nikkelnek, szilikátpornak, UV-sugárzásnak és fapornak – kitett munkavállalók számát és jellemzőit. Információt fog gyűjteni a többszörös munkavállalói kitettségről is. Az eredmények gazdasági ágazat, foglalkozás, ország, nem stb. szerint elemezhetők.

Amennyiben a felmérés sikeres kimenetelű lesz a hat kiválasztott országban, ez szilárd alapot fog adni ahhoz a döntéshez, hogy az elkövetkező években a felmérésre az országok egészére kiterjedő hatókörrel is sor kerüljön.

*A fordítást az eredeti angol szöveg alapján a Fordító Központ készítette (CdT, Luxembourg).*